

DE VIII. PRÆCEPTO.
DECALOGI.

Non falsum testimonium dices.

MENDACIUM

2782 *E*st enuntiatio falsa cum conscientia operata, & cum voluntate fallendi. Est triplex: Pernicium in damnum alterius, Jocosum ob delectationem, & Officium ob utilitatem. Pernicium, si sit in damnum grave, est mortale. Jocosum, & officium regulariter est veniale, nisi sit adjuncta circumstantia, ob quam aliam virtutem à veritate distinctam graviter lèdat.

2783 Hinc venialiter peccat pœnitens, si neget peccatum veniale, quod commisit, aut fateatur, quod non commisit: quia solam veritatem lèdit: ac peccat mortaliter, si confiteatur veniale, quod non commisit, quodque sit materia totalis Sacramenti; quia cùm nullam det veram materiam, facit Sacramentum nullum, & sic committit sacrilegium. Item à mortali non excuso. Sacerdotem, si dum sacris vestibus induitur, aut est induitus proximè celebraturus, mentiatur, ob scandalum, quo audiens, mendacium advertens posset Sacerdotes contempnere, & viles habere: v. n. 143. & 1559.

TESTIMONIUM.

2784 *Q*ui falsum testatus est scienter, tenetur se retractare cum æquali, & paulò majori suo damno, quia in æquali damno potior est ratio innocentis. At non tenetur se retractare, si sit moraliter certus, retractionem non profuturam; quia nullus obligatur ad opus inutile; nec si testis fuit ultimus, & reus repertus sit convictus per alios testes; quia tunc non est causa efficax damni.

Dereo, & teste: v. an. 1728. ad 1764. 364. & fusè in tom. 2. à pag. 502. c. 2. præsertim n. 73.

CASUS DE INSTRUMENTO.

2785 *P*etrus amisit quoddam instrumentum publicum, & legitimum, v. g., testa-

mentum, &c. an peccet graviter, si aliud simile privatim conficiat?

Resp. in foro externo hunc præsumi falsarium, & puniri; quia de veritate non constat. In foro autem conscientia (de quo est sermo) non peccare mortaliter, sed ad summum venialiter, docet Arsfokin in tom. 2. pag. 159. q. 13. cum Mendo in statera dissert. 13. q. 17. Nav. c. 17. n. 168. quia nulli damnum, aut iniustiam infert; sed solum peccat contra veritatem, non facti, aut scripturæ formalis, sed scripturæ materialis; quatenus proponit scripturam illam materialem credendam esse instrumentum authoritate publica primò confessum. Plures apud Arsfokin eum à veniali, & à mendacio excusant. Idem tenent Bausius, & Sà apud Ant. à Spir. Sanct. tract. 5. de jur. dist. 1. secl. 9. num. 54. qui eos sequitur tantum quoad privatas scripturas: At in consultis nostram sententiam probabilem vocat, pluribus rationibus & auctoribus confirmat.

SECRETUM NATURALE

2786 Imponitur, vel expressè, ut *Tibi dico sub sigillo confessionis, sub secreto naturali, ut nemini dicas, &c.* vel implicitè; *Tibi dico, ut amico pro consilio, ut dotorum leniam, &c.*

2787 Obligat sub mortali, si res sit gravis considerationis, & ejus violatio cedat in grave damnum, aut in gravem displicientiam ejus qui secretum commisit; quia tunc violatio secreti valde nocet societati humana, & est gravium discordiarum causa. Quod est verum, etiam si uni, vel alteri viro prudenti dicas, si qui secretum imposuit, iis specialiter non velit secretum revelandum. Idem dic de litterarum injuriosa aperitione, nisi prudeater præsumas auctorem litteræ non invitum, aut nisi id facias ad vitandum grave damnum injustum, quod inde prudenter times.

2788 Magis peccant Secretarius, & Notarius publicus, qui tenentur ex officio, & sub juramento ad secretum. Non est peccatum revelare secretum naturale, etiam juratum ad impediendum damnum publicum, aut tertie personæ innocentis, seu si secretum sit de delicto patrando. Est autem mortale illud revelare, si damnum sit jam fecutum, & non pendeat in futurum: vide num. 126. 1704. & 1733. ad 1736. 1633. 1696. & 1697. & tom. 2. à num. 55. pag. 505.

Scotus in 4. dist. 15. quest. 4. litt. F: Mastr. in theol. mor. disp. 11. quest. 9. Joan. la Crux 8. præ. Busemb. lib. 4. cap. 3. dub. 4. 6. & 7. lib. 5. cap. 3. dub. 2. n. 6.

P A R S

PARS TERTIA.

De quinque Præceptis Ecclesiæ.

DE I. PRÆCEPTO.

Audire Missam diebus Dominicis, & festis de Præcepto.

2789 Ideles, postquam ad usum rationis pervenerint, qui regulariter post septennium expletum præfunitur, tenentur sub mortali audire Sacrum diebus Dominicis, & festis de præcepto.

2790 Ad satisfaciendum huic præcepto quatuor requiruntur, 1. *Presentia moralis.* Hinc nec est necesse, quod actu audiat Sacerdotem aut videat; nam mutus, surdus, aut ob multitudinem populi distans, ut actu nec audit, nec videat, satisfacit, si sacrificio fit præfens; adeoque per *auditionem Missæ*, intelligitur actio, qua quis sacrificio est præfens, eique assistit modo humano, corpore videlicet, & mente, & in tali distantia, ut possit Sacerdotem videre, ejusque Ministerium, & actiones attendere. Unde non satisfacit, qui è fenestra suæ domus extra Ecclesiam sita Missam, quæ intra Ecclesiam celebratur, audit, quia non est moraliter præfens. Affirmat tamen Tamb. lib. 4. c. 2. §. 1. num. 14. & Clericatus cap. 109. num. 7. Similiter, nec qui extra januam Ecclesiæ positus, eam audiret; nisi id contingat ob multitudinem nimiam populi, quam Ecclesia capere non valet, quia tunc censetur moraliter præfens ratione conjunctionis cum multitudine, cum qua constituit unum corpus morale fidelium, Sacro præfens, & assistens.

2791 2. *Intentio.* Requiritur, inquit, intentio audiendi Missam saltem virtualis, aut interpretativa: quam vid. in tom. 3. in Exam. Ordinand. à num. 206. unde qui in Ecclesia est præfens Sacro non animo audiendi Sacrum, sed expectandi amicum, non satisfacit; quia actio illa auditionis, est purè casualis, externa, & non humana; Ecclesia autem præcipit actum humanum, ac proinde voluntarium, seu actum mixtum ex externa auditio- ne, & interna volitione: v. n. 184.

2792 E contra, si audis, habens intentiōnem audiendi, non tamen satisfaciendi per illud Sacrum præcepto, sed ob devotionem; si postea aliud Sacrum non audias, satisfaciēti præcepto; quia præceptum vult auditio-

nem humanam; animus autem non satisfaciendi præcepto hac, vel illa audizione Sacri, non facit, quin auditio illa fuerit humana. Tum quia aliud est loqui de animo non satisfaciendi præcepto hac, vel illa audizione Sacri, aliud de animo absolutè non satisfaciendi præcepto, quia hic, utpote exclusivus actionis præceptæ, est mortaliss: v. n. 145.

2793 Item, qui audit Missam ob devotionem, ignorans esse diem festum, si postea advertat, non tenetur ad aliud Sacrum, quia jam satisfecit, tam ob allatam rationem, quam ob virtuale intentionem satisfaciendi.

2794 3. *Attentio.* Requiritur sub mortali. Dian. Card. de Lugo, Tamb. & alii volunt, sufficere solam attentionem externam, quatenus dum quis assistit Missæ, non occupetur in aliqua actione externa moraliter incompositibili cum audizione, v. gr. pingendo, scribendo, confabulando, &c. adeoque non obstat solam internam distractionem mentis, etiam voluntariam; quia Ecclesia præcipit auditionem externam, & orationis substantia non dependet ab attentione actuali interna.

2795 Dico tamen, sub mortali requiri attentionem internam, Mastrius cum Cajet., & Bonac. quia Ecclesia præcipiendo auditio- nem Sacri, præcipit actionem humanam Religiosam, qualis non est, nec auditio Sacri, nec oratio sine ulla proflus attentione interna, sed cum omnimoda voluntaria distra- ctione interna. Omnidò v. dila à num. 286. & 434.

2796 Attentio vero interna est triplex, 1. Qua attenditur ad actiones Sacerdotis. 2. Qua attenditur ad significationem verborum, 3. Qua inde mens ad Deum elevatur, contemplando videlicet mysteria, quæ per actiones, aut Sacerdotis verba exprimuntur. Secunda attentio est melior, tertia est optimæ, sed sola prima est necessaria. Quia præceptum de audizione Missæ, non est de oratione, sed de assistentia Sacrificio. Requiritur igitur, ut fakem virtualiter, & in confuso attendas ad actiones Sacerdotis. Unde est mortaliss voluntaria distractio notabilis, sicut si sit involuntaria, ut sèpè contingere solet, aut voluntaria, sed brevis: v. n. 441.

2797 4. *Integritas:* unde mortale est par- tem notabilem omittere. Parvam partem pu- tant.